

Людмила ЛЮБАРСЬКА,

аспірант, завідувач лабораторії
Інформаційно-обчислювального центру
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32,
м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3342-8276>
l.liubarska@vspu.edu.ua

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ ІННОВАТИКИ В ОСВІТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розкрито сутність креативності як одного з ключових чинників професійної успішності майбутніх учителів технологій. Теоретичний аналіз сучасних наукових підходів дозволив окреслити чотирикомпонентну структуру креативності: когнітивний, емоційно-мотиваційний, практично-діяльнісний та результативний компоненти. Емпіричне дослідження, проведене серед студентів педагогічного університету та молодих учителів, показало переважання середнього та високого рівнів самооцінки творчого потенціалу. Зафіксовано високу готовність респондентів до впровадження інноваційних методик та адаптації до змін у професійній діяльності. Виявлено прямий взаємозв'язок між упевненістю в собі та здатністю до креативної педагогічної діяльності. Результати дослідження підкреслюють значення створення педагогічного середовища, що сприяє розвитку творчих здібностей. Запропоновано напрями удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів технологій через інтеграцію компонентів креативності у зміст і форми освітньої діяльності. Обґрунтовано необхідність подальших міжрегіональних досліджень для з'ясування впливу соціокультурного середовища на розвиток креативного потенціалу педагогів.

Ключові слова: креативність, майбутній учитель технологій, професійна підготовка, когнітивний компонент, мотивація, практична діяльність, інноваційна освіта, педагогічна майстерність, самооцінка, творчий потенціал.

Вступ. У сучасному технологічному суспільстві важливо розвивати таланти учасників освітнього процесу, створювати умови для розвитку творчих здібностей та спонукати до постійного самовдосконалення і саморозвитку. Наше сьогодення, таке стрімке й мінливе, сприяє виникненню додаткових вимог до сучасного педагога. Ключовими якостями сучасних освітян є вміння самостійно знаходити шляхи вирішення поставлених завдань, швидко реагувати на проблемні ситуації та приймати оригінальні рішення, мислити нестандартно. Усе це пов'язано з креативністю. Варто зауважити, що поняття «креативність» і «творчість» використовувалися як синоніми, але така думка характерна вітчизняним традиціям. Ми погоджуємося з думкою Л. Яременка, що «творчий процес ґрунтується на натхненні автора, головною ж складовою креативного процесу є прагматичний елемент, тобто творчість — це задум, креативність — втілення» (Яременко, 2015, с. 98). Тобто, з дописів дослідника випливає, що креативність є характеристикою творчості в її дієвому вираженні, а отже, креативність — не мрії та фантазії, а здатність до творчої дії. Варто зазначити, що креативність проявляється в нестандартності мислення, у здатності до продукування нових ідей, підходів, рішень тощо. Завдяки

креативним здібностям педагог може ефективно вирішувати дидактичні перепони, адаптуватися до змін у освітньому процесі та стимулювати творчий потенціал здобувачів освіти (Фрицюк, 2024, с. 176). Керуючись нашими попередніми дослідженнями, можемо зауважити, що в сучасних умовах креативність — це творча діяльність, спрямована на усвідомлення проблеми та пошук шляхів її розв'язання. Можемо вважати креативність могутнім фактором розвитку особистості та готовності змінюватися, відмовлятися від стереотипів (Любарська, 2023, с. 152). При цьому креативність тією чи іншою мірою властива кожній людині і може розвиватися.

Досліджуючи креативність та її розвиток, можемо зауважити (Фрицюк, Марцева, Любарська, 2024, с. 62–65), що особливе значення в розвитку креативної особистості, творчому зростанні та стимулюванні творчої активності має сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів. До внутрішніх належать особистісні властивості, природні задатки: пізнавальний інтерес, схильність до творчих проявів, допитливість, пошукова активність, фантазія, уява. До зовнішніх — соціальні інституції, зокрема сім'я, навчальні заклади (дошкільні, загальноосвітні, позашкільні, професійно-технічні, вищі), засоби масової ін-

формації, культурні установи, молодіжні організації тощо.

З огляду на швидкі зміни в середовищі ЗВО (заклади вищої освіти) креативність дійсно є вагомою рисою сучасного педагога. Зростає потреба у фахівцях, які швидко орієнтуються у нестандартних ситуаціях і легко вирішують незвичні проблеми. Педагогу необхідно не лише ґрунтовно володіти базовими знаннями, а й бути енергійною, креативною особистістю, здатною до пошуку новітніх форм і методів навчання та виховання, а також спонукання здобувачів освіти до самостійної пізнавальної діяльності. З вищезазначеного випливає думка, що саме педагог із розвиненим креативним потенціалом може сприяти становленню майбутніх фахівців, здатних до творчого мислення та нестандартного підходу до професійної діяльності.

Варто зазначити, що особливе місце займають теоретичні положення Дж. Гілфорда й Е. Торренса щодо сутності та структури креативності. Значну увагу цій проблематиці в контексті аналізу психології творчості приділили М. Бердяєв, В. Роменець та ін. Формування креативності у професійній підготовці майбутніх учителів досліджували Р. Гуревич, Н. Ничкало, С. Сисоєва, В. Фрицюк.

Вищевикладений матеріал дозволяє сформулювати **мету статті**, в якій окреслюємо певні **завдання** — виокремити структурні компоненти креативності майбутніх учителів технологій, проаналізувати фактори впливу на її розвиток у процесі професійної підготовки та провести власну перевірку рівня сформованості креативного потенціалу на основі самооцінювання й психодіагностичних методик.

У науковій теорії представлено досить багато структур креативності, але основними компонентами залишаються когнітивний та особистісний. Як визначив Дж. Гілфорд, когнітивний компонент включає такі складники: швидкість та гнучкість мислення, вміння генерувати нові та оригінальні ідеї (Guilford, 1967). Інший відомий науковець П. Торренс запропонував власну характеристику когнітивного компонента креативності. Він охарактеризував: «емоційно-вольову сторону цього компонента та конкретизував як чутливість до проблеми, до дисгармонії, почуття недостатності знань» (Torrance, 1962, с. 178–179).

Німецький науковець, професор Ганноверського університету К. Урбан, розробив власну структуру креативності, опираючись на два основних компоненти за Дж. Гілфордом. До когнітивного компоненту він відносить: альтернативне мислення; базу загальних та спеціальних знань, специфічні вміння. Особистісний компонент включає зосередженість і зацікавленість задачею; мотивацію та мотиви; відкритість і толерантність до невизначеності (Урбан, 1999, с. 41–51). На відміну від Дж. Гілфорда та К. Урбана, досліджуючи

креативність майбутніх учителів музики, В. Фрицюк виокремлює три компоненти у структурі креативності: музично-пізнавальний (когнітивний), емоційно-мотиваційний (мотиваційний) і діяльнісно-творчий (поведінковий) (Фрицюк, 2004, с. 55–59). У запропонованій власній структурі креативності, що має трикомпонентну будову та включає когнітивний, діяльнісний та особистісний складники, О. Куцевол серед особистісних якостей виокремлює професійні якості майбутнього вчителя літератури. (Kutsevol, 2007). В. Подорожна основними компонентами креативності для учителів природничого профілю визначає емоційно-мотиваційний, що передбачає віру в себе, наявність позитивного емоційного стану. Як і в попередніх науковців визначає важливими когнітивний та діяльнісний компоненти і виокремлює результативний компонент, як результат — творчий навчальний продукт (Подорожна, 2015).

Аналізуючи погляди дослідників на структуру креативності, можемо зробити деякі висновки. По-перше, єдиної, узгодженої серед науковців, структури креативності немає, по-друге, основними компонентами є когнітивний та особистісний. У контексті логіки нашого дослідження ми наблизилися до визначення структурних складників креативності майбутніх учителів технологій. Вважаємо цінним компонентом у структурі креативності практично-діяльнісний (або поведінковий за В. Фрицюк) та результативний (за В. Подорожною), оскільки на заняттях з технологій має бути представлений творчий продукт як результат креативної діяльності. Ми не виділяємо в окрему категорію емоційно-мотиваційний компонент та професійні якості, а відносимо до особистісних компонентів.

Саме тому **першим** компонентом ми зазначаємо **когнітивний**. Цей компонент, на нашу думку є основою для розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів, а саме учителів технологій. Саме йому властива здатність до дивергентного мислення, гнучкість у вирішенні завдань, вміння генерувати нестандартні ідеї, оригінальність мислення. *Інтелектуальна складова* когнітивного компоненту є ключовою для генерації нових ідей та рішень, що особливо важливо в педагогічній практиці, де освітяни стикаються з різноманітними викликами, що вимагають нестандартних рішень. Високий рівень цієї складової передбачає вміння бачити проблему з різних сторін, генерувати безліч варіантів рішень і не обмежуватися традиційними підходами. *Гнучкість* у вирішенні завдань також є важливим аспектом креативності. Педагоги, які можуть адаптувати свої методи навчання відповідно до потреб здобувачів освіти, здатні створити більш ефективне та цікаве освітнє середовище. Наприклад, використання інтерактивних технологій або проєктного нав-

чання може стимулювати учасників освітнього процесу до активної участі в процесі навчання, що в свою чергу сприяє розвитку їхньої креативності. Не менш важливим елементом когнітивного компоненту креативності є *оригінальність мислення*. Педагоги, які заохочують здобувачів освіти до самостійного мислення та експериментування, допомагають їм розвивати власні ідеї та підходи. Це може бути досягнуто через використання методів, які стимулюють оригінальність мислення, таких як дебати, мозкові штурми або творчі проекти.

Таким чином, когнітивний компонент креативності є важливим для майбутніх учителів технологій, його розвиток сприяє формуванню професійної майстерності. Вважаємо важливим включати елементи, які сприяють розвитку цих навичок, в освітні програми, адже креативність є основою для інноваційного підходу в освіті XXI століття.

Другим компонентом у структурі креативності майбутніх учителів технологій ми вважаємо *емоційно-мотиваційний*. Розглянемо емоційну й мотиваційну складову емоційно-мотиваційного компоненту детальніше. Емоційна складова емоційно-мотиваційного компоненту включає в себе кілька ключових елементів, які сприяють розвитку творчого потенціалу особистості. Емоційна складова є важливою, оскільки емоції впливають на сприйняття світу, мотивацію та здатність до інновацій. До емоційної складової включаємо: *чутливість до проблем*, що характеризується вмінням помічати не лише очевидні труднощі, але й тонкі нюанси, які можуть впливати на навчальний процес. Це дозволяє педагогам краще розуміти потреби учасників освітнього процесу, виявляти їх труднощі та адаптувати навчальні матеріали відповідно до індивідуальних особливостей. Чутливість до проблем також сприяє розвитку критичного мислення, оскільки педагоги вчать аналізувати ситуації з різних точок зору. *Відкритість до нового досвіду* — не менш важлива риса педагогів, що дозволяє приймати нові ідеї, методи та підходи. Це може включати готовність освітян експериментувати з новими технологіями, навчальними стратегіями або навіть змістом навчання. Відкритість до нового досвіду також сприяє розвитку гнучкості у мисленні, що є необхідним для адаптації до швидко змінюваного освітнього середовища. *Емпатійність*, також важлива в освітній діяльності, допомагає педагогам враховувати різноманітність груп, які навчаються, і адаптувати свої підходи до навчання. Завдяки емпатії особистість має здатність розуміти та відчувати емоції інших людей. У педагогічному контексті емпатійність дозволяє викладачам краще розуміти здобувачів освіти, їхні переживання та потреби. Це в свою чергу сприяє створенню підтримувального та безпечного освітнього се-

редовища, де учасники процесу відчують себе комфортно, що стимулює їхню креативність.

З вищезазначеного можемо узагальнити, що емоційна складова емоційно-мотиваційного компоненту креативності дозволяє педагогам краще усвідомлювати контекст, у якому відбувається творча діяльність. Це включає в себе розуміння культурних, соціальних та індивідуальних факторів, які можуть впливати на освітній процес. Педагоги, які мають глибоке розуміння контексту, можуть створювати більш релевантні та значущі освітні ситуації, що стимулює здобувачів освіти до активної участі та творчого мислення.

Мотиваційна частина емоційно-мотиваційної складової емоційно-мотиваційного компоненту охоплює внутрішню мотивацію до творчості, прагнення до самореалізації, інтерес до процесу, а не лише до результату (Guilford, 1950. р. 444–454). Мотиваційна складова охоплює внутрішні спонукання, які стимулюють особистість до творчої діяльності. Цей компонент є критично важливим, оскільки саме мотивація визначає, наскільки активно людина буде залучена в процес творчості та навчання.

У даному розслідуванні вважаємо за потрібне зупинитися на основних аспектах мотивації. *Внутрішня мотивація* до творчості є базою для розвитку креативності. Вона виникає, коли особа займається діяльністю, яка приносить їй задоволення, інтерес або радість. У педагогічному контексті це може проявлятися в бажанні експериментувати з новими методами навчання, створювати оригінальні навчальні матеріали або шукати нові підходи до вирішення навчальних завдань. Внутрішня мотивація стимулює не лише до досягнення певних результатів, але й до процесу навчання як такого. Для педагогів, які прагнуть до самореалізації, активно шукають можливості для розвитку своїх творчих здібностей, *прагнення до самореалізації* є не менш важливим аспектом внутрішньої мотивації. Проявляється це як бажання приймати участь у професійних тренінгах, семінарах, конференціях або творчих проектах. Самореалізація дозволяє педагогам відчувати свою значущість у професії, що у свою чергу підвищує їхню мотивацію до креативної діяльності. Важливо, щоб освітні програми сприяли професійному зростанню. У освітньому процесі важливо, щоб учасники освітнього процесу вчилися *цінувати сам процес професійної діяльності, а не лише результати*. Інтерес до процесу означає, що освітяни готові досліджувати нові ідеї, пробувати різні підходи та вчитися на помилках. Це дозволяє створити атмосферу, в якій майбутні учителі технологій також можуть відчувати свободу для експериментів і творчості не боячись невдач. Педагоги, які акцентують увагу на важливості інтересу до процесу професійної діяльності, можуть краще підтримувати студентів у їх

навчанні, заохочуючи їх до активної участі та самовираження.

Таким чином, можемо узагальнити, що емоційно-мотиваційний компонент креативності є невід'ємною частиною підготовки майбутніх учителів технологій. Розвиток чутливості до проблем, відкритості до нового досвіду, емпатійності та глибокого розуміння контексту творчої діяльності, розвиток внутрішньої мотивації, прагнення до самореалізації та інтересу до процесу творчості сприяє формуванню не лише професійних навичок, але й особистісних якостей, які є необхідними для успішної роботи в освітньому середовищі. Це у свою чергу допомагає створити більш інноваційний та ефективний освітній процес, що відповідає вимогам сучасного суспільства.

Третім компонентом у структурі креативності майбутніх учителів технологій пропонуємо визначити **практично-діяльнісний**. Цей компонент не просто фокусується на активності як такій, а підкреслює зв'язок між теоретичними знаннями та їх практичним застосуванням у реальних педагогічних умовах. Ми акцентуємо увагу на практично-діяльнісному компоненті тому, що так передбачаємо можливість точніше охопити сутність професійної підготовки майбутніх учителів технологій. На відміну від загального «діяльнісного», який може стосуватися будь-якої активності, «практично-діяльнісний» акцентується на цілеспрямованому втіленні креативних ідей у конкретній навчальній ситуації, що особливо важливо для вчителів технологій. Їхня робота передбачає не лише розробку творчих завдань, а й безпосереднє керівництво учасниками освітнього процесу під час виготовлення виробів, експериментування з матеріалами, використання сучасних інструментів та технологій. Зазначимо декілька важливих рис цього компоненту. **Прагнення до втілення інновацій**, що проявляється у розробці оригінальних освітніх проєктів, використанні незвичних матеріалів або технологій, а також у створенні умов для учнівської творчості. Важливо не просто запропонувати інноваційний метод, а й організувати його впровадження: від планування до оцінки результатів виконаних робіт. Наприклад, учитель технологій може організувати роботу в майстерні як у відкритому просторі для експериментування, де учні не просто виконують шаблонні завдання, а й конструюють власні вироби, досліджують властивості матеріалів або тестують альтернативні способи вирішення технічних проблем. Окрім того, практично-діяльнісний компонент включає **здатність до рефлексії та корекції власної педагогічної практики**, де креативний учитель не лише ініціює нове, але й аналізує результати своїх дій, виявляє ефективні стратегії та відмовляється від неефективних, постійно вдосконалюючи методику роботи. Це відкриває можливості для створення

гнучкого, адаптивного освітнього процесу, який відповідає індивідуальним потребам здобувачів освіти і викликам сучасності. *Адаптація до ресурсних умов*, а саме креативність у технологіях, часто обмежена матеріальною базою, тому важливою рисою для формування креативності у майбутніх учителів технологій зазначаємо здатність швидко адаптуватися у певній ситуації і знайти рішення (наприклад, заміна дорогих матеріалів аналогами). Хочемо наголосити на важливості *соціального* аспекту практично-діяльнісного компоненту. Це вміння особистості ефективно комунікувати, співпрацювати у творчих командах, вміння презентувати власні ідеї та враховувати ідеї інших.

Таким чином, практично-діяльнісний компонент креативності, який включає вище зазначені аспекти, є невід'ємною частиною професійного розвитку майбутніх учителів технологій. Його формування забезпечує не просто пасивне засвоєння знань, а й активне їх перетворення на інструмент педагогічної творчості, що робить освітній процес більш якісним, інтерактивним і наближеним до реальних життєвих ситуацій. Отже, практично-діяльнісний компонент дозволяє чіткіше окреслити професійні вимоги до майбутніх учителів технологій, наголосивши на унікальній ролі як організатора творчого процесу в умовах реального навчального середовища.

Четвертим компонентом у структурі креативності майбутніх учителів технологій ми пропонуємо вважати **результативний**, який у своїх дослідженнях також виокремила В. Подорожна (Подорожна, 2015). Згідно з трактуванням В. Подорожної, результативний компонент відображає зв'язок між творчою активністю вчителя та її впливом на розвиток здобувачів освіти, зокрема на формування їхніх креативних здібностей, практичних умінь та мотивації до навчання. На нашу думку, цей компонент акцентує увагу на здатності педагога не лише генерувати інноваційні ідеї та впроваджувати їх у практику, але й досягати конкретних, вимірних результатів, що сприяють якісним змінам у освітньому процесі.

Для реалізації четвертого аспекту у структурі креативності майбутніх учителів технологій необхідною рисою професійної діяльності передбачаємо *орієнтацію на конкретний продукт*, що включає процес від створення здобувачами освіти технічних проєктів до розробки функціональних виробів. Результативність тут виявляється не лише у кількісних показниках (наприклад, кількість реалізованих ідей), а й у якісних змінах: розвиток у студентів творчого мислення, вдосконалення навичок роботи з інструментами, здатність до самостійного вирішення технологічних завдань. Одним із аспектів результативного компоненту є *рефлексія досягнутого*. Це вміння педагога аналізувати ефективність власних методів, корегувати їх із урахуванням результатів,

що забезпечує постійне вдосконалення навчального процесу. Для успішної реалізації результативного аспекту креативності можемо вважати STEM-підхід, але результативним можна вважати його лише тоді, коли він призвів до підвищення зацікавленості учасників освітнього процесу, зростання їхньої самостійності або покращення практичних результатів. Таким чином, цей компонент об'єднує теоретичні засади креативності з їхнім практичним впливом, що робить його невід'ємною частиною креативності сучасного вчителя технологій.

Результативний компонент є важливим доповненням когнітивного, емоційно-мотиваційного та практично-діяльнісного аспектів нашої структури креативності майбутніх учителів тех-

нологій, надаючи їм завершеності. Він нагадує, що креативність у педагогічній діяльності — це не абстрактна якість, а інструмент, який має приводити до відчутних позитивних змін. Для майбутніх учителів технологій це означає необхідність розвивати не лише власну творчість, але й здатність оцінювати її вплив на учасників освітнього процесу.

Досліджені нами компоненти креативності майбутніх учителів технологій, які ми об'єднали у групи: когнітивний компонент, емоційно-мотиваційний, практично-діяльнісний, результативний, є невід'ємними складовими при формуванні креативності майбутніх учителів технологій у фаховій підготовці. Вони представлені схематично на рис 1.

Рис. 1. Структура креативності

З огляду на це ми можемо стверджувати, що визначені нами компоненти креативності майбутніх учителів технологій є взаємозумовленими, взаємопов'язаними та взаємозалежними, адже емоційно-мотиваційний компонент включає творчу мотивацію до діяльності, яка і є основою особистісно-креативного компонента та зумовлює практично-діяльнісний компонент, який узагальнюється результативним компонентом творчої діяльності і характеризує повний зміст креативної компетентності майбутнього учителя технологій.

Таким чином, креативність є багатогранним феноменом, що охоплює когнітивні, емоційні, мотиваційні та соціальні аспекти. Її розвиток в освітньому процесі потребує цілісного підходу, який враховує як індивідуальні особливості здобувачів освіти, так і педагогічні умови, що стимулюють креативність.

Методологія та результати. Під час нашого дослідження хочемо зупинитися на дослідженні креативності здобувачів освіти за спеціальністю «Середня освіта (Трудове навчання і технології)»

та учителів закладів загальної середньої освіти, що працюють за цим фахом і є випускниками закладів вищої освіти за цією спеціальністю. В опитуванні взяли участь 238 респондентів різного віку. Опитування розроблялося на основі комплексного підходу до оцінювання креативності вчителя технологій — використання психодіагностичної методики й самооцінювання.

Оцінювання рівня творчого потенціалу педагога може здійснюватися за допомогою низки інструментів, серед яких:

— методи психодіагностики: застосування тестів на креативність, зокрема розробок Е. Торренса і Дж. Гілфорда, що дозволяють оцінити такі параметри, як гнучкість мислення, оригінальність ідей, їх продуктивність і здатність до дивергентного мислення;

— аналіз професійної діяльності: здійснюється через спостереження за проведенням уроків, позаурочними заходами, а також шляхом вивчення індивідуального стилю педагогічної взаємодії з учнями;

— методи самоаналізу і зовнішнього експертного оцінювання: передбачають використання анкет, щоденників рефлексії, а також думок колег і адміністрації навчального закладу;

— оцінювання професійної практики: включає вивчення інноваційних педагогічних підходів, участь у конкурсах фахової майстерності, створення авторських навчальних програм тощо.

У межах нашого дослідження було проведено анкетування серед здобувачів освіти Вінницького державного педагогічного університету та учителів шкіл м. Вінниці. Ми запропонували анкету із запитаннями. На *рис. 2* представлено фрагмент опитувальника, також подається активне посилання на Google-форму: <https://forms.gle/Dbjfc7NTxApnPtEA6>.

Надалі у статті буде детально проаналізовано отримані дані, зокрема порівняння результатів самооцінювання з результатами тестування за психодіагностичними методиками. Перший тематичний блок опитування був зосереджений на самооцінці творчого потенціалу та готовності до професійних трансформацій.

Щодо вікового складу респондентів, 75 % опитаних зазначили вік у межах 17–22 років, що є типовим для студентів бакалаврату та магістратури. Це свідчить про те, що основна частина учасників анкетування — майбутні фахівці в галузі технологічної освіти. На *рис. 3* представлено відповіді у відсотковому відношенні.

15:34

Визначення рівня креативності

Визначення рівня креативності

Шановні респонденти! Це опитування проводиться в рамках наукового дослідження з розвитку креативності майбутніх учителів. Просимо Вас дати анонімно правдиві відповіді на запитання. Гарантуємо, що узагальнені результати опитування будуть використані нами в рамках дослідження та ніяким чином не будуть передані третій стороні.

Увійдіть в обліковий запис Google, щоб зберегти надані відповіді. [Докладніше](#)

Зірочка (*) указує, що запитання обов'язкове

Ваше ім'я *

Ваша відповідь

Вік *

☐ 17 - 22

☐ 23 - 30

☐ 31 - 40

☐ 41 - 50

☐ понад 50

Рис. 2. Фрагмент опитувальника

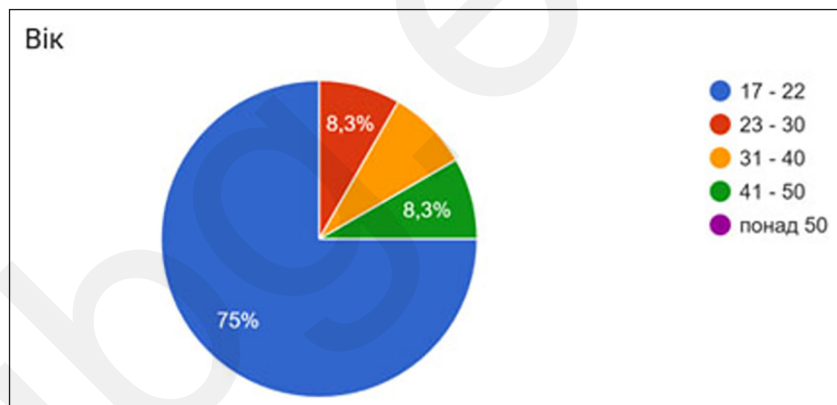

Рис. 3. Результати відповіді на питання щодо віку опитуваних

Ми цілковито поділяємо думку С. Шандрука, який стверджує, що «самооцінювання є інструментом, що сприяє глибшому розумінню особистих можливостей і професійному вдосконаленню. Воно дозволяє виявити як сильні, так і слабкі сторони, сформулювати напрями розвитку й підвищити загальну ефективність діяльності» (Шандрук, 2015, с. 12).

З огляду на важливість суб'єктивного оцінювання власного творчого рівня, респондентам було запропоновано оцінити свою креативність за п'ятибальною шкалою: 1 — низький рівень,

2 — задовільний, 3 — достатній, 4 — середній, 5 — високий. Така шкала дозволяє зіставити результати анкетування із академічними показниками, що оцінюються відповідно до п'ятирівневої системи, поширеної у вітчизняній освітній практиці та сумісної з ЄКТС.

Результати самооцінювання творчого потенціалу майбутніх учителів технологій (*рис. 4*) демонструють наявність нормального розподілу: найпоширенішим є середній рівень креативності, тоді як екстремальні оцінки трапляються рідше. Понад 50 % учасників зазначили,

що мають середній рівень творчості, близько 17 % — високий, а 23 % — достатній. Лише 6 % визнали, що мають задовільний або низь-

кий рівень. Це свідчить про високий потенціал більшості респондентів до інноваційної педагогічної діяльності.

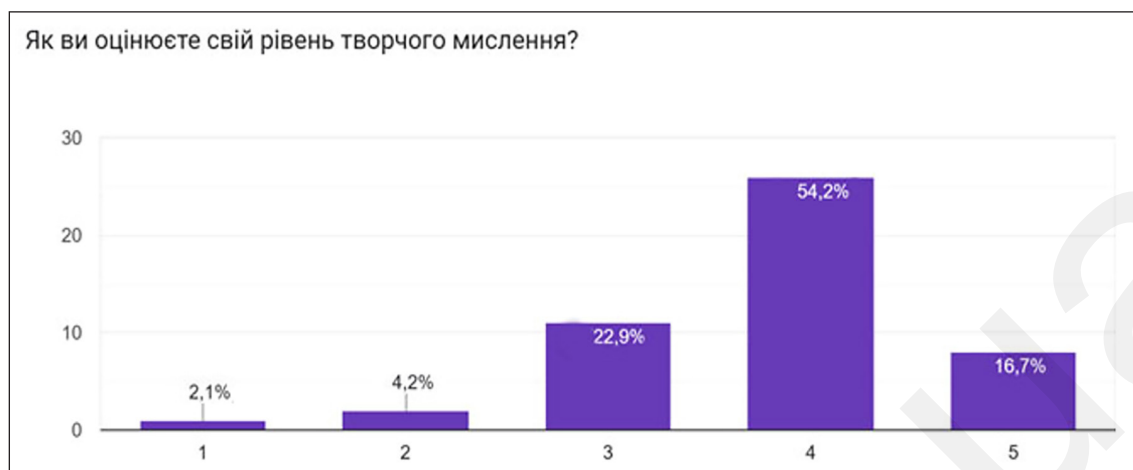

Рис. 4. Результат самооцінювання рівня креативності респондентів

Підтвердженням цьому слугує також є позитивна відповідь 77 % учасників на питання про готовність до впровадження новітніх методів у викладанні (рис. 5). Такий показник корелює з оцінками їхньої власної креативності, що засвідчує послідовність відповідей.

Ще більш переконливим є результат відповіді на питання щодо відкритості до змін: 98 % респондентів виявили готовність адаптуватися до нових умов праці (рис. 6), що прямо співвідноситься з високими показниками креативності.

Особи з низьким рівнем креативності зазвичай не готові до змін і часто відчують труднощі в адаптації до нових умов. Наступний блок анкети був спрямований на виявлення психологічних характеристик мислення, ставлення до інновацій, світоглядних орієнтирів та особистої готовності до саморозвитку.

Мотивація до покращення навколишнього середовища виступає рушійною силою для творчого

розвитку. Людина, налаштована на позитивні зміни, прагне нестандартних рішень і нових підходів, які сприятимуть прогресу в різних сферах — від освіти до культури та науки. У процесі дослідження рівня розвитку креативності у майбутніх учителів технологій важливим аспектом постає вивчення їхньої впевненості у власних силах. Попередні дослідження (Фрицюк, 2024.) засвідчують тісний взаємозв'язок між рівнем упевненості та творчим потенціалом педагогів, підкреслюючи, що саме ця взаємодія суттєво впливає на формування інноваційного підходу в освітньому процесі.

Упевненість у собі виступає своєрідним каталізатором креативності, оскільки стимулює готовність до експериментування, активізує внутрішню мотивацію та сприяє гнучкості мислення. Таке поєднання чинників створює сприятливе підґрунтя для професійного розвитку майбутнього вчителя технологій і водночас підвищує якість освітньої взаємодії в цілому.

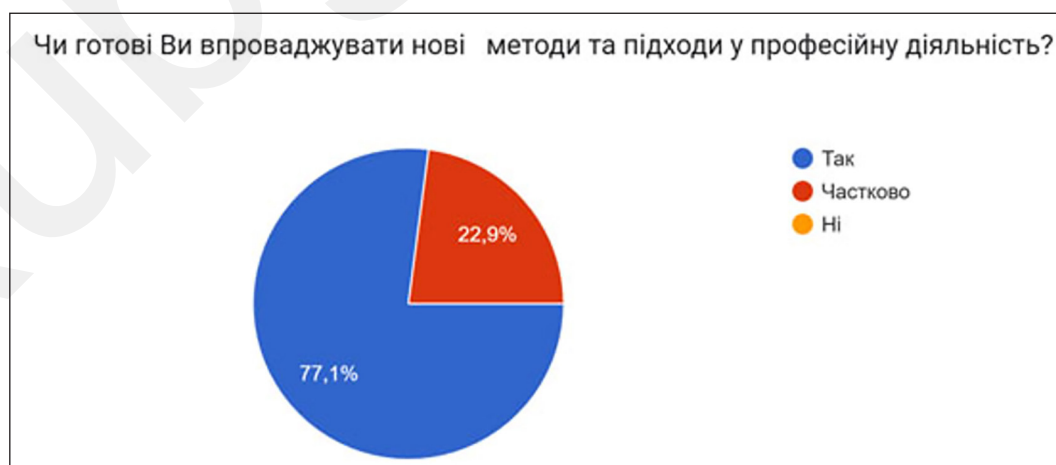

Рис. 5. Результати самооцінювання рівня готовності до впровадження нових методів і підходів у професійну діяльність

Рис. 6. Результати самооцінювання готовності до змін у професійній діяльності

Аналіз результатів проведеного опитування підтверджує достовірність зібраних даних, демонструючи наявність взаємозв'язку між рівнями креативності, мотивації та інтелектуальних здібностей респондентів. Отримані результати дозволяють зробити висновок, що серед опитаних переважають особистості з високим творчим потенціалом, внутрішньою вмотивованістю та спрямованістю на досягнення позитивного результату в професійній діяльності.

Оцінювання креативності майбутніх учителів технологій відіграє важливу роль у формуванні сучасної педагогічної системи. Воно дозволяє не лише своєчасно визначити індивідуальні сильні сторони, а й розробити цілеспрямовані стратегії для підвищення педагогічної майстерності. У перспективі це сприятиме створенню інноваційного освітнього простору, орієнтованого на розвиток творчого потенціалу учнів.

Обговорення. Отримані результати свідчать про високий рівень самооцінки креативності серед майбутніх учителів технологій, що узгоджується з даними попередніх досліджень, зокрема праць В. Фрицюка, В. Подорожної та О. Куцевол, які також акцентують увагу на значущості когнітивного, емоційно-мотиваційного та результативного компонентів креативності. У порівнянні з цими дослідженнями наша робота додає акцент на практично-діяльнісний компонент, що є особливо актуальним для вчителів технологій.

Значущим є підтвердження тісного взаємозв'язку між упевненістю у власних силах та готовністю до новаторської педагогічної діяльності, що раніше розглядалося теоретично, але тепер має

емпіричне підтвердження на прикладі 238 респондентів.

До обмежень дослідження можна віднести локальність вибірки (учасники лише з одного регіону України) та переважно самооцінювальний характер більшості індикаторів. Це створює підґрунтя для подальшої верифікації результатів за допомогою незалежного зовнішнього експертного оцінювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Встановлено, що структура креативності майбутніх учителів технологій є багатовимірною і включає когнітивний, емоційно-мотиваційний, практично-діяльнісний та результативний компоненти.

Результати анкетування засвідчили, що більшість респондентів мають високий або середній рівень самооцінки креативності та високу готовність до впровадження інноваційних підходів. Нами виявлено тісний зв'язок між упевненістю у власних силах і креативним потенціалом, що є важливим для професійного становлення майбутніх учителів технологій.

Отриманими результатами ми плануємо користуватися у подальших дослідженнях креативності у інших ЗВО, що готують учителів технологій для міжрегіональних порівняльних досліджень, з метою з'ясування впливу соціокультурного контексту на розвиток креативності. Є на меті удосконалити інструменти оцінювання, зокрема розробити змішані методики (поєднання якісних і кількісних показників), для підбору форм і методів для розвитку креативності у майбутніх учителів технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Любарська Л. А. Креативність як важлива особистісна якість майбутніх учителів технологій. Особистісно-професійна підготовка фахівців у контексті інтеграції України в європейський освітній простір : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Вінниця, 2–3 листоп. 2023 р.). Вінниця, 2023. С. 148–153.
2. Подорожна В. Структура креативності майбутніх учителів природничого профілю. URL: <http://vuzlib.com/Педагогіка/>
3. Урбан К. К. Поощрение и поддержка креативности в школе. *Иностранная психология*. 1999. № 1. С. 41–51.
4. Фрицюк В. А. Ознаки креативності майбутнього педагога як особистісної категорії. *Вісник ВДПУ*. 2024. С. 176–186.
5. Фрицюк В. А. Формування креативності майбутніх учителів музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2004. 219 с.
6. Фрицюк В., Марцева Л., Любарська Л. Створення підтримуючого середовища для розвитку креативності майбутніх фахівців. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. : Педагогіка і психологія*. 2024. № 74. С. 60–65. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-60-65>
7. Шандрук С. К. Психологія професійних творчих здібностей : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2015. 357 с.
8. Яременко Л. Особливості формування креативності в системі позашкільної освіти. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія*. 2015. № 37. С. 95–105.
9. Kutsevol O. M. Theoretical-methodical bases of future literature teachers' creativity development : thesis of doctor of pedagogical sciences : 13.00.02. Kyiv, 2007. 46 p.
10. Guilford Y. P. The Nature of Humane Intelligence. N. Y., 1967.
11. Guilford J. P. Creativity. *American Psychologist*. 1950. Vol. 5. P. 444–454.
12. Torrance E. P. Guiding Creative Talent. Englewood Cliffs, N.Y. : Prentice-Hall, 1962. 278 p.

REFERENCES

- Yaremenko, L. (2015). Osoblyvosti formuvannia kreatyvnosti v systemi pozashkilnoi osvity [Features of Creativity Development in Extracurricular Education]. *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny, Seriya: Filozofia, pedahohika, psykhohiia*, 37, 95–105 [in Ukrainian].
- Frytsiuk, V. A. (2024). Oznaky kreatyvnosti maibutnioho pedahoha yak osobystisnoi katehorii [Signs of Creativity of a Future Teacher as a Personal Category]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*: collection of scientific papers, Vinnytsia: TOV «Druk+», Is. 74, pp. 176–186 [in Ukrainian].
- Liubarska, L. A. (2023). Kreatyvnist yak vazhlyva osobystisna yakist maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Creativity as an Essential Personal Quality of Future Technology Teachers]. In *Osobystisno-profesiina pidhotovka fakhivtsiv u konteksti intehtatsii Ukrainy v yevropeyskyi osvittii prostir* (pp. 148–153). Proceedings of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference. Vinnytsia [in Ukrainian].
- Frytsiuk, V., Martseva, L., & Liubarska, L. (2024). Stvorennia pidtrymuiuchoho seredovyshcha dlia rozvytku kreatyvnosti maibutnikh fakhivtsiv [Creating a supportive environment for developing future specialists' creativity]. *Naukovi zapysky Vinnitskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya: Pedahohika i psykhohiia*, 74, 60–65 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-60-65>
- Guilford, Y. P. (1967). The Nature of Humane Intelligence. New York, NY [in English].
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding Creative Talent*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall [in English].
- Urban, K. K. (1999). Pooshchrenie i podderzhka kreatyvnosti v shkole [Encouragement and Support of Creativity in School]. *Inostrannaia psikhologiia*, 1, 41–51 [in Russian].
- Frytsiuk, V. A. (2004). Formuvannia kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv muzyky [Development of creativity in future music teachers] (PhD thesis). Vinnytsia [in Ukrainian].
- Kutsevol, O. M. (2007). *Teoretyko-metodychni osnovy rozvytku kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv literatury* [Theoretical and Methodical Foundations for the Development of Future Literature Teachers' Creativity]. Extended abstract of Doctor's thesis, Kyiv [in Ukrainian].
- Podorozhna, V. (n.d.). Struktura kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv pryrodnychoho profilu [Structure of Creativity of Future Science Teachers] [in Ukrainian]. <http://vuzlib.com/Педагогіка/>
- Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5, 444–454 [in English].
- Shandruk, S. K. (2015). *Psykhohiia profesiinykh tvorchykh zdibnostei* [Psychology of Professional Creative Abilities]. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].

Lyudmila LIUBARSKA,

Postgraduate student,
Head of the Laboratory,
Information and Computing Center,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
32 Ostrozbkoho St,
Vinnytsia, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-3342-8276>
l.liubarska@vspu.edu.ua

CREATIVITY AS THE BASIS OF PEDAGOGICAL INNOVATION IN TECHNOLOGICAL EDUCATION

Abstract. The article reveals the essence of creativity as one of the key factors of professional success of future teachers of technology. Theoretical analysis of modern scientific approaches allowed to outline the four-component structure of creativity: cognitive, emotional-motivational, practical-activity and productive components. An empirical study conducted among students of a pedagogical university and young teachers showed the prevalence of medium and high levels of self-esteem of creative potential. The high readiness of respondents to implement innovative methods and adapt to changes in professional activity was recorded. A direct relationship between self-confidence and the ability to creative pedagogical activity was revealed. The results of the study emphasize the importance of creating a pedagogical environment that promotes the development of creative abilities. Directions for improving the professional training of future teachers of technology through the integration of creativity components into the content and forms of educational activity are proposed. The need for further interregional research is substantiated to clarify the influence of the socio-cultural environment on the development of teachers' creative potential.

Keywords: creativity, future technology teacher, professional training, cognitive component, motivation, practical activity, innovative education, pedagogical skills, self-esteem, creative potential.

Стаття надійшла до редакції: 18.03.2025.

Прийнято до друку: 19.06.2025.